

TÜRKİYE BANKASI

10. ULUSLARARASI THE 10TH INTERNATIONAL CONGRESS ON ATATÜRK ATATÜRK KONGRESİ

TÜRKİYE'NİN 100 YILLIK BİRİKİMİ
TÜRKİYE'S HUNDRED YEARS OF ACCUMULATION

ÖZET KİTAPÇIĞI
ABSTRACTS

08-09 KASIM / NOVEMBER 2023, ANKARA

JW MARRIOT HOTEL

Atatürk Araştırma Merkezi Başkanlığı

10. ULUSLARARASI ATATÜRK KONGRESİ

*THE 10TH INTERNATIONAL
CONGRESS ON ATATÜRK*

Bildiri Özet Kitapçığı

Book of Abstracts

8-9 Kasım/November 2023, ANKARA

KONGRE KURULLARI / COMMITTEES OF THE CONGRESS

ONUR KURULU / HONORARY BOARD

Mehmet Nuri ERSOY - (T.C. Kültür ve Turizm Bakanı)
BE Prof. Dr. Derya ÖRS - (Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Başkanı)
Doç. Dr. Güner DOĞAN - (Atatürk Araştırma Merkezi Başkan V.)
Prof. Dr. Yüksel ÖZGEN - (Türk Tarih Kurumu Başkanı)

KONGRE YÜRÜTME KURULU / EXECUTIVE COMMITTEE OF THE CONGRESS

Doç. Dr. Güner DOĞAN (Atatürk Araştırma Merkezi Başkan V.)
Prof. Dr. Yüksel ÖZGEN (Türk Tarih Kurumu Başkanı)
Prof. Dr. Ali SATAN (Marmara Üniversitesi)- ATAM Bilim Kurulu Üyesi
Prof. Dr. Ahmet ÖZCAN (Millî Savunma Üniversitesi)- ATAM Bilim Kurulu Üyesi
Prof. Dr. Haluk SELVİ (Sakarya Üniversitesi)- ATAM Bilim Kurulu Üyesi
Prof. Dr. Hakan UZUN (Ankara Üniversitesi)- ATAM Bilim Kurulu Üyesi
Prof. Dr. Nuri KÖSTÜKLÜ (Necmettin Erbakan Üniversitesi)- ATAM Bilim Kurulu Üyesi
Prof. Dr. Dilşen İNCE ERDOĞAN (Dokuz Eylül Üniversitesi)- ATAM Bilim Kurulu Üyesi
Prof. Dr. Belkıs KONAN (Ankara Üniversitesi)- ATAM Bilim Kurulu Üyesi
Prof. Dr. Sevtap DEMİRCİ (Boğaziçi Üniversitesi)- ATAM Bilim Kurulu Üyesi
Prof. Dr. Ömer Osman UMAR (Fırat Üniversitesi)- ATAM Bilim Kurulu Üyesi
Prof. Dr. Mehmet HACISALİHOĞLU (Ludwig Maximilians Universität München) - ATAM Bilim Kurulu Üyesi
Prof. Dr. Okan YEŞİLOT (Marmara Üniversitesi)- ATAM Bilim Kurulu Üyesi
Prof. Dr. Mesut ÇAPA (Ankara Üniversitesi)- ATAM Bilim Kurulu Üyesi
Prof. Dr. Selma YEL (Gazi Üniversitesi)- ATAM Bilim Kurulu Üyesi
Doç. Dr. Ramazan Erhan GÜLLÜ (İstanbul Üniversitesi)-ATAM Bilim Kurulu Üyesi

KONGRE DÜZENLEME KURULU / ORGANIZING COMMITTEE OF THE CONGRESS

Doç. Dr. Güner DOĞAN (Atatürk Araştırma Merkezi Başkan V.)
Prof. Dr. Yüksel ÖZGEN (Türk Tarih Kurumu Başkanı)
Dr. Zeki ERASLAN (Atatürk Kültür Merkezi Başkanı)
Prof. Dr. Zehra ASLAN (Rize Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi)
Prof. Dr. Erdal AYDOĞAN (Atatürk Üniversitesi)
Prof. Dr. Mustafa Sıtkı BİLGİN (Artvin Çoruh Üniversitesi)

Prof. Dr. Mesut ÇAPA (Ankara Üniversitesi)
Prof. Dr. Mevlüt ÇELEBİ (Ege Üniversitesi)
Prof. Dr. Nurten ÇETİN (Trakya Üniversitesi)
Prof. Dr. Sevtap DEMİRCİ (Boğaziçi Üniversitesi)
Prof. Dr. Dilşen İNCE ERDOĞAN (Dokuz Eylül Üniversitesi)
Prof. Dr. Mehmet HACISALİHOĞLU (Ludwig Maximilians Universität München)
Prof. Dr. Nuri KÖSTÜKLÜ (Necmettin Erbakan Üniversitesi)
Prof. Dr. Mustafa ORAL (Aksaray Üniversitesi)
Prof. Dr. Ahmet ÖZCAN (Milli Savunma Üniversitesi)
Prof. Dr. Ali SATAN (Marmara Üniversitesi)
Prof. Dr. Haluk SELVİ (Sakarya Üniversitesi)
Prof. Dr. Ayten SEZER ARIĞ (Hacettepe Üniversitesi)
Prof. Dr. Ömer Osman UMAR (Fırat Üniversitesi)
Prof. Dr. Hakan UZUN (Ankara Üniversitesi)
Prof. Dr. Selma YEL (Gazi Üniversitesi)
Prof. Dr. Okan YEŞİLOT (Marmara Üniversitesi)
Prof. Dr. Mehmet Serhat YILMAZ (Kastamonu Üniversitesi)
Prof. Dr. Belkıs KONAN (Ankara Üniversitesi)
Doç. Dr. Orhan AVCI (Kırıkkale Üniversitesi)
Doç. Dr. Hasan CİCİOĞLU (Netkent Akdeniz Araştırma ve Bilim Üniversitesi)
Doç. Dr. Ramazan Erhan GÜLLÜ (İstanbul Üniversitesi)
Doç. Dr. Hatice GÜZEL MUMYAKMAZ (Yozgat Bozok Üniversitesi)
Doç. Dr. Esra ÖZSÜER (İstanbul Üniversitesi)
Dr. İbrahim BAŞ (Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu)

KONGRE BİLİM KURULU / SCIENCE COMMITTEE OF THE CONGRESS

Prof. Dr. Ahmet ÖZCAN (Milli Savunma Üniversitesi)
Prof. Dr. Ali SATAN (Marmara Üniversitesi)
Prof. Dr. Ayten SEZER ARIĞ (Hacettepe Üniversitesi)
Prof. Dr. Belkıs KONAN (Ankara Üniversitesi)
Prof. Dr. Betül KARAGÖZ YERDELEN (Giresun Üniversitesi)
Prof. Dr. Bülent BAKAR (Marmara Üniversitesi)
Prof. Dr. Dilşen İNCE ERDOĞAN (Dokuz Eylül Üniversitesi)
Prof. Dr. Erdal AYDOĞAN (Atatürk Üniversitesi)
Prof. Dr. Ewa SIEMIENIEC GOLAS (Jagiellonian University in Krakow)
Prof. Dr. Fatih Mehmet SANCAKTAR (İstanbul Üniversitesi)
Prof. Dr. Figen ATABEY (Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi)
Prof. Dr. Filiz ÇOLAK (Uşak Üniversitesi)
Prof. Dr. Hakan UZUN (Ankara Üniversitesi)

- Prof. Dr. Haluk SELVİ (Sakarya Üniversitesi)
Prof. Dr. İrade MEMMEDOVA (Azerbaycan Milli İlimler Akademisi)
Prof. Dr. İsmet TÜRKMEN (Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi)
Prof. Dr. Kerim ŞÜKÜROV (Azerbaycan Milli İlimler Akademisi)
Prof. Dr. Mehmet HACISALİHOĞLU (Ludwig Maximilians Universität München)
Prof. Dr. Mehmet KARAYAMAN (Bandırma On yedi Eylül Üniversitesi)
Prof. Dr. Mehmet Serhat YILMAZ (Kastamonu Üniversitesi)
Prof. Dr. Mesut ÇAPA (Ankara Üniversitesi)
Prof. Dr. Mevlüt ÇELEBİ (Ege Üniversitesi)
Prof. Dr. Mustafa ORAL (Aksaray Üniversitesi)
Prof. Dr. Mustafa Sıtkı BİLGİN (Artvin Çoruh Üniversitesi)
Prof. Dr. Nuri KÖSTÜKLÜ (Necmettin Erbakan Üniversitesi)
Prof. Dr. Feyza KURNAZ ŞAHİN (Afyon Kocatepe Üniversitesi)
Prof. Dr. Okan YEŞİLOT (Marmara Üniversitesi)
Prof. Dr. Ömer Osman UMAR (Fırat Üniversitesi)
Prof. Dr. Selma YEL (Gazi Üniversitesi)
Prof. Dr. Seyfi YILDIRIM (Hacettepe Üniversitesi)
Prof. Dr. Yücel YİĞİT (Polis Akademisi)
Prof. Dr. Sevtap DEMİRCİ (Boğaziçi Üniversitesi)
Prof. Dr. Stefano TRINCHESE (Università degli Studi "G. d'Annunzio")
Prof. Dr. Zehra ASLAN (Rize Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi)
Prof. Dr. Nurten ÇETİN (Trakya Üniversitesi)
Doç. Dr. Efdal AS (Milli Savunma Üniversitesi)
Doç. Dr. Erol KARCI (Çankırı Karatekin Üniversitesi)
Doç. Dr. Esra ÖZSÜER (İstanbul Üniversitesi)
Doç. Dr. Fabio L. GRASSI (Università degli Studi "La Sapienza" di Roma)
Doç. Dr. Hasan CİCİOĞLU (Netkent Akdeniz Araştırma ve Bilim Üniversitesi)
Doç. Dr. Hatice GÜZEL MUMYAKMAZ (Yozgat Bozok Üniversitesi)
Doç. Dr. Hikmet Zeki KAPCI (Erciyes Üniversitesi)
Doç. Dr. İlker YİĞİT (Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi)
Doç. Dr. Orhan AVCI (Kırıkkale Üniversitesi)
Doç. Dr. Ramazan Erhan GÜLLÜ (İstanbul Üniversitesi)
Doç. Dr. Sadık ERDAŞ (Hacettepe Üniversitesi)

SEKRETARYA/SECRETARIAT

- Yüksek Kurum Uzmanı Erdem ÜNLEN (Atatürk Araştırma Merkezi Başkanlığı)
Dr. H. Aytuğ TOKUR (Atatürk Araştırma Merkezi Arşiv ve Kütüphane Müdürü)
Ömer ORHAN (Atatürk Araştırma Merkezi Başkanlığı Bilimsel Çalışmalar Müdürü)

AZERBAYCANI'NA SİYASİ VE KÜLTÜREL ETKİSİ	146
Melike Cansu ÖZDEMİR : 1923-1938 YILLARI ARASINDA TÜRKİYE CUMHURİYETİ VE AZERBAYCAN'DA YAPILAN TÜRK TARİHİ ÇALIŞMALARININ KARŞILAŞTIRMALI ANALİZİ	148
Esra ÇETİN : ATATÜRK DÖNEMİ MÜZİK DERGİLERİ ÜZERİNDEN ALATURKA-ALAFRANGA ÇATIŞMASI (1930-1938).....	151
Seda ÖRSTEN ESİRGİN : ATATÜRK DÖNEMİNDE ULUSLARARASI ANTLAŞMALAR: SÜREKLİLİK VE KATILIM.....	153
Özlem Makbule TAŞKIRAN : ATATÜRK DÖNEMİNDE KURULAN FABRİKALARA BİR ÖRNEK: “PAŞABAĞÇE ŞİŞE-CAM FABRİKASI”	155
Yeter MENGEŞ : TÜRKİYE'NİN İTALYAN TEHDİTİ SEBEBİYLE BATI İTTİFAKINA KATILMASI SÜRECİNİN İTALYAN KAMUOYUNDA YANSIMALARI (1939-1940).....	157
Ebru GENÇALP : 1960'LAR MODERNLEŞMESİNE BİR BAKIŞ: TÜRK SOLU VE KALKINMA SORUNU ..	159
Slobodan ILIĆ : YUGOSLAVYA KRALLIĞI'NIN 1919-1939 ARASI BASININDA MUSTAFA KEMAL ATATÜRK VE TÜRK KURTULUŞ SAVAŞI.....	161
Miray ÖZBEK : YAPIM SÜREÇLERİNİN ANAYASALARA YANSIMASI ÜZERİNE BİR KARŞILAŞTIRMA (1876 KÂNÜN-I ESÂSÎ VE 1921 TEŞKİLÂT-I ESASİYE KANUNU)	163
Fahriye Begüm YILDIZELİ : İNGİLİZ PARLAMENTO TUTANAKLARI'NDA MUSTAFA KEMAL ATATÜRK	165
Didem KONYA : 1929 DÜNYA EKONOMİK KRİZİNİN 1931 YILINDA DÜZENLENEN I. TÜRK ZİRAAT KONGRESİ'NDE ALINAN HAYVANCILIĞA İLİŞKİN KARARLARA ETKİSİ.....	167
Erol ÇİYDEM : SON DÖNEM OSMANLI İMPARATORLUĞU'NDA YAYIMLANAN İSTATİSTİKLER ÜZERİNDEN CUMHURİYET'E KALAN EĞİTİM MİRASININ DEĞERLENDİRİLMESİ.....	169
Sefa VİDİNLİOĞLU : ALMAN BASININDA CUMHURİYET'İN İLANI VE ATATÜRK.....	171
Nuray ÖZDEMİR TİRYAKİ : CUMHURİYETİN İLK YILLARINDA TÜRKİYE'DE NÜFUSU ARTIRMAYA YÖNELİK UYGULAMALAR	173
Enes ÖZ : TÜRK DIŞ POLİTİKASINDA NATO'YA KATKI SAĞLAMA SÜREÇLERİNİN PINEAU PLANI ÜZERİNDEN DEĞERLENDİRİLMESİ	175
Orhan TURAN : İNGİLİZ SÖMÜRGE DÖNEMİNDE KIBRIS TÜRKLERİNDE BİR TOPLUMSAL KİMLİK ARAYIŞI OLARAK KEMALİST HAREKET (1923-1950)	177
Hürü SAĞLAM TEKİR : KADINLAR CUMHURİYET'E HAZIRLANIYOR: II. MEŞRUTİYET DÖNEMİ ÇALIŞMA HAYATINDA KADINLAR	180
Derya GENÇ ACAR : CUMHURİYET TARİHİ VE ATATÜRK ARAŞTIRMALARINDA YENİ BİR KAYNAK: “TÜRK SİNEMASI”	182
Rümeysa ÜLKÜ : ULUSLARARASI HUKUKA GÖRE KIBRIS ERMENİLERİNE KARŞI İŞLENEN SUÇLAR	184
Kübra YILDIZ ALTIN : CUMHURİYET DÖNEMİNDE KÜLTÜREL BELLEK ÇALIŞMALARI, KÜLTÜREL İMGE YARATIMI VE GÖSTERİMİ (BARTIN GAZETESİ ÖRNEKLEMİNDE)	186
Güner DOĞAN : OSMANLIDAN CUMHURİYETE TÜRK DONANMASININ MODERNİZASYONU: İTALYA'DA RESTORE EDİLEN SAVAŞ GEMİLERİ.....	189
Mehmet Serhat YILMAZ : RESMİ BELGELER İŞİĞİNDE TÜRKİYE'DE ULAŞTIRMA POLİTİKALARI	

TÜRK DIŞ POLİTİKASINDA NATO'YA KATKI SAĞLAMA SÜREÇLERİNİN PINEAU PLANI ÜZERİNDEN DEĞERLENDİRİLMESİ

Enes ÖZ*

Özet

Türkiye 1952 yılında Kuzey Atlantik Antlaşması Örgütü'ne (NATO), ittifakın kuruluşunun üçüncü yılında resmi olarak katılmıştır. İttifakta askeri ve siyasi yönden çalışmalar sürdüren Türkiye, çeşitli konularda görüş beyanı sunan bir ülke konumunda süreçlere destek sağlamıştır. Zira NATO, başta askeri ve siyasi gelişmeler olmakla birlikte alınacak kararlarda üye ülkelerinin görüşlerine başvurmuş, oluşan ortak kanı çerçevesinde de sonuçlara varmıştır. Bu kapsamda Mayıs 1956 tarihli NATO Bakanlar Konseyi toplantısında, dünya ekonomik kalkınması için bir ajans oluşturulması adına Fransa Dış İşleri Bakanı Christian Pineau tarafından bir teklifte bulunulmuştur. NATO belgelerine "Pineau Planı" olarak geçen bu teklifte az gelişmiş ülkelerin gereksinimleri göz önünde bulundurularak, mevcut kaynak ve çabanın en iyi şekilde koordinasyonunun sağlanması hedeflenmiştir. Ortaya atılan bu fikir için de üye ülkelerden görüş istenmiş, Türkiye de bu düşüncenin işlerlik kazanıp kazanmaması noktasında görüşünü beyan eden ülkelerden olmuştur. Bu kapsamda Pineau Planı'nın NATO bünyesinde tartışılma süreçleri, Türkiye'nin bu fikrin şekillenmesindeki rolü ve ortaya attığı görüşler çalışmamızın amacını ihtiva etmiştir. Ayrıca Pineau Planı sürecinde sunduğu görüşler üzerinden Türkiye'nin NATO özelinde dış politika tutumu da bu çalışma içerisinde sorgulanan konular arasında yer almıştır.

Pineau Planı ve Türkiye'nin plan özelindeki resmi görüşlerinin araştırılmasında NATO'nun açık erişimde bulunan arşiv belgelerinden yararlanılmıştır. Ulaşılan arşiv belgeleri adı geçen plan içeriğiyle taranmış, özellikle Mayıs 1956 – Ocak 1957 tarihleri arasında konu üzerinde tartışmalar yoğunlaştığı için bu dönemdeki belgelere odaklanılmıştır. Elde edilen belgeler tasnif edilerek çalışmamızda ana kaynak olarak kullanılmıştır. Bunun dışında NATO ve Türkiye ilişkilerini ele alan dış politika alanındaki bir takım tetkik eserler de yararlanılan kaynaklar arasında yer almıştır.

Pineau Planı'na sunulan görüşler kapsamında üye ülkeler genel olarak dünyanın geniş bölgelerinin ekonomik az gelişmişliğinin yarattığı sorunlara ve Sovyet propagandasıyla mücadele zorunluluğuna dikkat çekmek için planı bir fırsat sağlama olarak yorumlamıştır. Türkiye ise bu fikri ekonomik kalkınmanın yayılabilmesi için onayladığını ancak az gelişmiş ülkelerin fazla ürünlerinin satın alınmasının ortaya çıkarabileceği temel sorunları bildirmiştir. Ayrıca Türkiye bu planın uygulanması durumunda NATO ülkelerinin iç ekonomik dengelerine zarar verebileceği ihtimalini dillendirerek çeşitli endişelerini de ifade etmiştir. Bununla beraber Türkiye, NATO'ya bu konulardan ziyade üye ülkelerin sorunlarına daha çok odaklanması noktasında bir takım eleştiriler de getirmiştir. Bu bağlamda NATO konseyine yansıyan tartışmalar ve Türkiye'nin NATO içerisindeki politikası ise çalışmamızın muhtemel sonuçlarını oluşturmuştur.

Anahtar Kelimeler : Pineau Planı,NATO,Türkiye,Dış Politika

*Dr., Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Atatürk İlkeleri Ve İnkılap Tarihi, enesoz@nevsehir.edu.tr

EVALUATION OF CONTRIBUTION TO NATO PROCESSES IN TURKISH FOREIGN POLICY THROUGH THE PINEAU PLAN

Abstract

Türkiye officially joined the North Atlantic Treaty Organization (NATO) in 1952, in the third year of the alliance. Continuing its military and political activities in the alliance, Türkiye has provided support to the processes as a country that offers opinions on various issues. Because, along with military and political developments, NATO has consulted the opinions of its member countries in the decisions to be taken, and has reached conclusions within the framework of the common opinion. In this context, at the NATO Council of Ministers meeting in May 1956, a proposal was made by the French Minister of Foreign Affairs, Christian Pineau, to establish an agency for world economic development. In this proposal, which is referred to as the "Pineau Plan" in NATO documents, it is aimed to ensure the best coordination of existing resources and efforts, taking into account the needs of less developed countries. Opinions were requested from member countries for this idea, and Türkiye was one of the countries that expressed its opinion on whether this idea should become functional or not. In this context, the processes of discussion of the Pineau Plan within NATO, Türkiye's role in shaping this idea and the views it put forward included the purpose of our study. In addition, Türkiye's foreign policy stance in NATO, based on the views it presented during the Pineau Plan process, was among the issues questioned in this study.

In the examining of the Pineau Plan and Türkiye's official views on the plan, NATO's open access archival documents were used. The archival documents reached were reviewed with the content of the aforementioned plan, and since the discussions on the subject between May 1956 and January 1957 intensified, the documents from this period were focused on. The obtained documents were classified and used as the main source in our study. Apart from this, a number of research works in the field of foreign policy dealing with NATO and Türkiye relations were among the sources used.

Within the scope of the opinions presented to the Pineau Plan, the member states generally interpreted the plan as an opportunity to draw attention to the problems caused by the economic underdevelopment of large regions of the world and the necessity of combating Soviet propaganda. Türkiye, on the other hand, approved this idea for the expansion of economic development, but stated the main problems that may arise from the purchase of excess products from underdeveloped countries. In addition, Türkiye has expressed various concerns by voicing the possibility that if this plan is implemented, it may harm the internal economic balances of NATO countries. However, Turkey has also brought some criticisms to NATO in terms of focusing more on the problems of its member states rather than these issues. In this context, the debates reflected in the NATO council and Türkiye's policy within NATO formed the possible results of the study.

Keywords : Pineau Plan, NATO, Türkiye, Foreign Policy